

HELSINGIN HALLINTO-OIKEUDELLE

ASIA:

Valitus Espoo kaupunginvaltuuston päätöksestä 07.04.2008 pykälän 8 kohdalla (Espoon eteläosien yleiskaavan hyväksyminen).

VALITTAJA:

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys Tringa ry.
Yhdistys
Helsinki

MUUTOKSENHAUN LAAJUUS:

Koko päätös.

VAATIMUKSET:

Valittaja vaatii, että hallinto-oikeus kumoaa ja poistaa Espoon kaupunginvaltuuston mainitun päätöksen Suomenojan allasalueen osalta.

PERUSTELUT:

Yleistä

Valitus koskee Espoon kaupungin Etelä-Espoon osayleiskaavaa. Kaavassa Suomenojan lintualtaan ja sen ympäristön merkitystä valtakunnallisesti arvokkaana lintualueena ei ole tarpeellisessa määrin huomioitu. Alueen merkitys etenkin mustakurkku-uikun suotuisan suojelun tason säilyttämiselle Suomessa on suuri. Suomenojan alue on merkitty kaavassa selvitysalueeksi. Selvitysalueen poikki Suomenojan altaan pohjoispuolitse on merkitty raidelinjaus asemineen. Suomenojan allasalue tulee merkitä kaavassa suojelumerkinnällä ja em. raidelinjausmerkintä tulee poistaa.

Perustelut

Kaavaehdotus ei täytä EU-lainsäädännön (lintu- ja luontodirektiivit) eikä maankäyttö- ja rakennuslain vaatimuksia Suomenojan allasalueen kohdalla. Kun lintudirektiiviä tulkitaan siten kun EY-tuomioistuin on johdonmukaisesti tehnyt useissa ratkaisuisaan koskien monia jäsenmaita (liite 1), täyttää Suomenojan allasalue mustakurkku-uikun kohdalla SPA-kohteille asetetut kriteerit. Lintudirektiivi määrää jäsenvaltioita luokittelemaan SPA-alueiksi liitteessä I mainittujen lajien lukumäärältään ja kooltaan sopivimmat elinalueet (most suitable territories) (Lintudirektiivi Art. 4.1.). Lintudirektiivin I liitteen lajin kannalta määritelmä "most suitable territories" on EU-tuomioistuimen ratkaisuisa määritely siten, että jäsenvaltion on osoitettava SPA-kohteeksi ko. lajille noin viisi parasta paikkaa. Suomenojan alue on kiistatta yksi viidestä Suomen parhaasta mustakurkku-uikun elinpaikasta.

Kohteen täyttäessä SPA-kohteille asetetut kriteerit, sitä koskevat lintu- ja luontodirektiivin määräykset riippumatta siitä, onko jäsenvaltio ilmoittanut sen SPA-kohteeksi Natura 2000 -verkostoon vai ei (liite 1). Tällöin alueelle suunnitellut toimenpiteet tulee arvioida luontodirektiivin 6. artiklan tarkoittamalla tavalla. Luontodirektiivin 6. artikla velvoittaa arvioimaan esimerkiksi kaava- ja vesientäytösuunnitelmien vaikutukset lintulajien elinympäristöihin ja ensisijaisesti valitsemaan sellaisen vaihtoehdon, joka ei heikennä lintulajien elinmahdollisuuksia. Tästä velvollisuudesta EU:n komissio on julkaissut oppaan Natura 2000 -kohteiden suhteen seuraavassa osoitteessa.

http://ec.europa.eu/environment/nature/nature_conservation/eu_nature_legislation/specific_articles/art6/pdf/art6_en.pdf

Etelä-Espoon yleiskaavaehdotuksessa aivan Suomenojan allasalueen pohjoisreunalle on merkitty metroraidelinjaus asemineen. Linnustoarvojen turvaamiseksi Suomenojan altaalla ei riitä pelkkä allasalueen suojelu. Metrolinjaus tulee siirtää kauemmas Suomenojan allasalueesta, jotta altaan ja sen ympäristön linnuille taataan riittävä suojavyöhyke ihmistoiminnan aiheuttamaa häiriötä vastaan.

Maankäyttö- ja rakennuslain määräykset

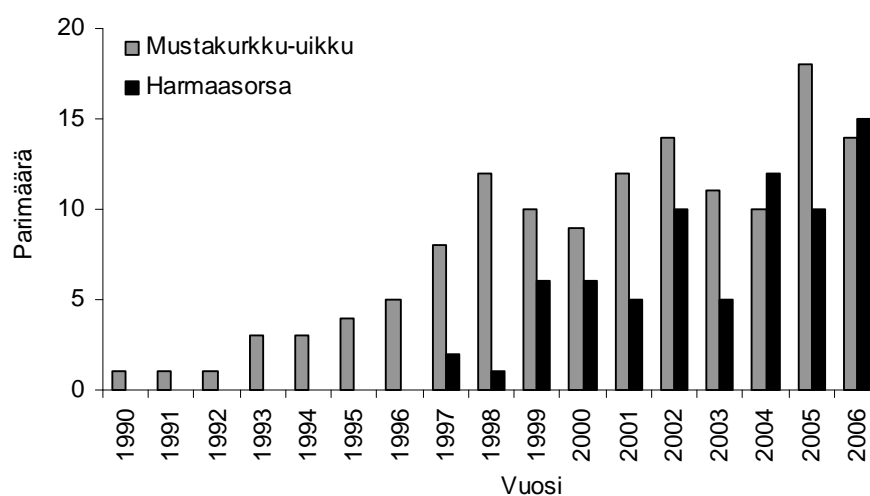
Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan alueiden käytön suunnittelun tulisi edistää luonnon monimuotoisuuden ja muiden luonnonarvojen säilymistä (luku 1, 5§). Kaavoituksen tulee perustua riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin. (maankäyttö- ja rakennuslaki 1 luku, 9§). Espoon eteläisten osien yleiskaavaehdotus ei tältä osin täytä lain vaatimuksia, koska Suomenojan altaan alueen osalta ympäristövaikutusselvitykset eivät ole riittäviä (Lammi, E. 2006).

Linnustolliset arvot

Alue on yksi Suomen parhaita mustakurkku-uikun (lintudirektiivin liitteen I laji) pesimäpaikkoja Suomessa, joten se täyttää SPA-alueen kriteerit. Mustakurkku-uikun kanta on taantunut viimeisten 20 vuoden aikana Suomessa merkittävästi (Birdlife International 2004). Suomenojan kanta sitä vastoin on kasvanut yhdestä parista noin 15 pariin 15 viimevuoden aikana (kuva 1).

Finnon allas on alun perin ollut osa merenlahtea. Alue on tunnettu linturetkikohteena jo 1950-luvulta lähtien. Vuonna 1963 merenlahdesta erotettiin vedenpitävä jäteveden saostusallas, joka oli nykyistä allasta selvästi suurempi (Björklund 2004, Lisätietoa Suomenojasta: <http://www.tringa.fi/suomenoja/>).

Suomenojan allas ja sitä ympäröivä viheralue ovat merkittäviä lintualueita myös monien muiden lajien kuin mustakurkku-uikun osalta. Suomenojan allas on yksi Birdlife Suomen ja Suomen ympäristökeskuksen määrittelemästä Suomen tärkeästä lintualueesta (FINIBA). (Leivo ym. 2001). Erityisen suuri merkitys allasalueella on vesilintujen poikastuotolle. Suomenojan allas on ylivertainen alue vesilintupoikueiden määrän ja monipuolisuuden suhteen. Verrattuna esimerkiksi Laajalahteen Suomenojalla on 2-3 kertaa enemmän vesilintupoikueita ja poikasia. Alueella pesii mm. Suomen suurin harmaasorsapopulaatio. Kuva 1. (Rusanen 2005). Taulukossa 1. on esitetty Suomenojan alueen tärkeimpiä lintulajeja (Rusanen 2005, Tringan aineisto & Rassi ym. 2001). Kaikkia näitä lajeja koskee lintudirektiivin artikla 4.2.

Kuva 1. Suomenojan vuosittaiset mustakurkku-uikkujen parimäärät sekä harmaasorsien poikuemäärät vuosina 1990-2006. Lähde: Suomen ympäristökeskus/Pekka Rusanen sekä Tringan aineisto.

Taulukko 1. Suomenojan tärkeimmät suojelua edellyttävät lintulajit. Lähde: Suomen ympäristökeskus/Pekka Rusanen sekä Tringan aineisto.

Laji	Parimäärä/vuosi	Muuta	Tärkeät alueet Suomenojalla
Mustakurkku-uikku	18/2005	Suomen tärkein pesimä-alue	allas, ympäröivä alue suojavyöhykkeenä
Liejukana	14/2005	Suomen suurin populaatio, vaarantunut	allas, ympäröivä alue suojavyöhykkeenä
Naurulokki	2400/2005	Suomen 2. suurin yhdyskunta, vaarantunut	allas ja Ryssjeholmenin luoto
Pikkutikka	1/2006	Uhanalainen, vaarantunut	Tervalepikkö
Kottarainen	600 yks./2004	Uhanalainen, silmälläpidettävä	Yöpyy kosteikkoalueella, ei pesi
Rastaskerttunen	2/2006	Uhanalainen, vaarantunut	allas ja sitä ympäröivät ruovikot
Harmaasorsa	15 poikuetta/2006	10% Suomen pesimäkannasta	Allas, pesii maalla altaan ympäristössä
Ristisorsa	poikue/1999-2000	Uhanalainen, silmälläpidettävä	altaan eteläpuolinen merialue, allas

Suojavyöhyke

Sorsat pesivät maalla, joten niiden kannalta on tärkeää suojella myös alue lammikon ympärillä. Mustakurkku-uikulle, ja muille altaalla pesiville lajeille (esim. liejukana), ympäröivällä alueella on suuri merkitys suojavyöhykkeenä. Pesimä-alueen ympärille tarvitaan puskurivyöhyke suojaksi ihmistoiminnan aiheuttamaa häiriötä vastaan (Rodgers & Smithe 1997).

Maa ja Vesi Oy:n tekemässä yleiskaavan vaikutuksia Laajalahden ja Espoonlahden Natura-alueisiin tarkastelevassa selvityksessä todetaan puskurivyöhykkeen välttämättömyydestä linnustoarvojen säilymisessä mm. seuraavaa:

"Rakentamisella on arvioinnin mukaan todennäköisesti linnustoa haittaavia vaikutuksia, mikäli rakentamisalueen ja suojelualueen väliin ei jätetä suojavyöhykettä."

"Suorat ja pysyvät vaikutukset linnustoon johtuvat siitä, että rakentaminen muuttaa, pienentää tai poistaa lintujen pesimä- tai levähdysalueen ympäristötyypin sekä kaventaa

suojavyöhykkeitä altistaen linnuston herkemmin häirinnälle. Suorat vaikutukset ovat helpoiten arvioitavissa, sillä voimakas ympäristötyypin muuttaminen arvattavasti muuttaa myös alueen linnustoa." (Maa ja Vesi Oy 2002).

"Arvokkaimmilla alueilla suojavyöhykkeen tulisi olla vähintään noin 200 metriä leveä, tai puustoisilla alueilla niin leveä, että kesäaikana puuston läpi ei ole näkyvyyttä." (Maa ja Vesi Oy 2002).

Kaavaehdotuksessa ei metrolinjauksen ja altaan välille jää riittävää suojavyöhykettä.

KIRJALLINEN TODISTELU:

1. Tringa ry:n pyytämä lausunto Finnoon sataman asemakaavasta
Esa Lammi 4.9.2006

Finnoon sataman asemakaavan ympäristövaikutusselvityksessä oleva Finnoonlahden ja lähialueen luonnonolojen kuvaus sekä arvio sataman laajentamisen vaikutuksista on otettu lähes kokonaan omasta tekstistäni, sillä olin mukana luontoasiantuntijana siinä vaiheessa kun satamasta oli tehty kaavaluonnos (kaksi kokousta + kirjoitustyötä talvella). Toimeksianto koski sataman laajentamisen vaikutuksia Finnoon (Suomenojan) altaan ja satama-alueen lintuihin. Laajemmasta ympäristövaikutusten arvioinnista ei ollut puhetta. Siinä linnustoa olisi kuulunut tarkastella huomattavasti laajemmalla alueella, esim. veneilyn aiheuttamien haittojen selvittämiseksi. Kaavaluonnoksessa sataman täyttöalue ulottui Finnåbåckenin suun itåpuolelle. Ehdotin, ettå täyttöaluetta kavennetaan ja suulle merkityt laiturit poistetaan (ympåristövaikutusselvityksen luvut 5.7 ja 11.1). Aluetta onkin sittemmin kavennettu, mutta kaavasta on vaikea nåhdå täyttöalueen reunaa. Reuna jää ilmeisesti siihen kohtaan, josta alkavat katkoviivalla merkityt laiturit (merkintå lv/k).

Tållöin:

- Täyttö ulottuu edelleen liian pitkålle itåån. Täyttöalueen kulma (jossa kaksi laituria, rajana merkintå lv/k) låhes tukkii Finnåbåckenin suun. Tåmå merkitsee sitå, ettå joen suulle ei muodostu kevåisin entisen kaltaista isoa, rauhallista sulaa. Sula houkuttelee paljon lokkeja ja vesilintuja, etenkin isokoskeloita. Vaikutukset maisemaan ovat myöskin huomattavia. Täyttö saattaa myöskin vånhentåå vesilintupoikueiden kulkeutumista altaalle. Kalattomaan altaaseen kerååntyy erityisesti telkkå- ja sinisorsa poikueita, ja esim. ristisorsapoikue on ollut siellä ainakin kahtena kesånå.
- Täyttöaluetta olisi edelleen kavennettava joen edustalta! Mitå enemmån, sitå parempi.

Muita huomioita

- Sataman edustan karia, jossa pesii 150 naurulokkiparia (Matti Luostarinen, suull. tieto), ei ole merkitty ympåristövaikutusselostuksen karttoihin, eikå otettu huomioon suunnitelmissa. Karilla pesii myöskin mm. meriharakka, haahka,

kyhmyjoutsen ja aikanaan oli myös tiiroja. Kari jää suunnitelmassa laiturin alle.

- Paineet Finnoon altaan naurulokkeja kohtaan kasvavat, jos laajennussuunnitelma toteutetaan. "Lokkiongelma" on ollut julkisuudessa etenkin viime ja tänä kesänä. Asiaa ei oteta kaavassa huomioon millään tavoin.
- Sataman vaihtoehtoja ei liene selvitetty, esim. sijoittaminen muualle laajentamalla useaa pienempää satamaa (Espoossa on noin 35 satamaa, joten hajasijoitus voisi toimia). Hyvässä ympäristövaikutusselvityksessä olisi pitänyt tarkastella vaihtoehtoja.
- Lisääntyvän veneilyn vaikutuksia saariston lintukohteisiin ei ole selvitetty
- Alueen linnusto heikkenee entisestään, jos Nuottalahdelle Finnåbåckenin itäpuolelle suunnitellut laiturit toteutetaan. Ne eivät kuulu Finnoon sataman laajennukseen, mutta ovat merkitty kaavakarttaan (paikalla on nyt vain pari vanhaa kivilaituria, ei veneitä). Satamat siis eristäisivät tehokkaasti Finnoonlahtea merenrannikosta, mikä varmasti heikentäisi Finnoon lintuarvoja.

2. Pekka Rusanen Suomen ympäristökeskus, lausunto 28.11.2005

VIITTEET:

1. Wild Birds Directive 409/79. Case c-209/04. Commission v Austria. 23.3.2006.
Declares that, by failing to include in the special protection area at the Lauteracher Ried national nature reserve the Soren and Gleggen-Köblern sites which, according to scientific criteria, are, together with that special protection area, among the most suitable territories in number and size for the purposes of Article 4(1) and (2) of Council Directive 79/409/EEC of 2 April 1979 on the conservation of wild birds, as amended by Commission Directive 97/49/EC of 29 July 1997, the Republic of Austria has failed to fulfil its obligations under those provisions of that directive;
- C-415/01. Commission v. Finland. 27.2.2003.
Article 4(1) of the Birds Directive requires Member States to classify as SPAs the most suitable territories in number and size for the conservation of the species mentioned in Annex I (Case C-3/96 Commission v Netherlands [1998] ECR I-3031, paragraph 55). Under Article 4(2), Member States are also to classify as SPAs the breeding, moulting and wintering areas and staging posts along the migration routes of migratory species (see, in that regard, Case C-166/97 Commission v France [1999] ECR I-1719, paragraphs 14 and 15, and Case C-374/98 Commission v France [2000] ECR I-10799, paragraph 16).
- (1) Declares that, by failing to classify fully and definitively the SPAs in its territory, the Republic of Finland has failed to fulfil its obligations under Article 4(1) and (2) of Council Directive 79/409/EEC of 2 April 1979 on the conservation of wild birds.

Helsingissä 16. päivänä toukokuuta 2008

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys Tringa ry

Markus Piha
puheenjohtaja

Laati:

Mari Pihlajaniemi
Helsinki

LÄHTEET:

BirdLife International 2004: Birds in Europe. Population Estimates, Trends and Conservation Status. Birdlife Conservation Series 12. 374 s.

Björklund, H. 2004: Finno-lintukeidas - Tringa 1:2004.

Lammi, E. 2006: Tringa ry:n pyytämä lausunto Finnoon sataman asemakaavasta. Liite III. Tringa ry:n tekemä muistutus Finnoonsataman asemakaavaehdotuksesta

Leivo, M., Asanti, T., Koskimies, P., Lammi, E., Lampolahti, J., Lehtiniemi, T., Mikkola-Roos, M. & Virolainen, E. 17.8.2001. Suomen tärkeät lintualueet FINIBA. [www-dokumentti].
<<http://www.birdlife.fi/suojelu/paikat/finiba/finiba-johdanto.shtml>>.

Maa ja Vesi Oy 2002: Kirjallisuustutkimus Espoon eteläosien yleiskaavatyötä varten. Arvio rakennemallien vaikutuksista Espoonlahden ja Laajalahden Natura 2000 -alueisiin. Espoon Kaupunkisuunnittelukeskuksen tutkimuksia ja selvityksiä B61:2002.

Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. (toim.) 2001: Suomen lajien uhanalaisuus 2000. -Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 432s.

Rodgers, J.A. Jr. & Smith, H.T. 1997): Buffer zone distances to protect foraging and loafing waterbirds from human disturbance in Florida. - Wildlife Society Bulletin 25 (1): 139-145.

Rusanen, Pekka (tutkija, Suomen ympäristökeskus) 2005. Muistio Suomenojan altaan merkityksestä pesimälinnustolle. Tringa ry:n Lausunto Etelä-Espoon osayleiskaavaluonnoksesta. Liite II.

Tringan aineisto, Tringa -lehdissä vuosina 1991-2006 julkaistut katsaukset ja Tiira-tietokanta (<http://www.tiira.fi/>).

Väänänen, Veli-Matti 2005. Liite III. Tringa ry:n tekemä muistutus Finnoonsataman asemakaavaehdotuksesta.